

Uchwała z dnia 29 października 2009 r., III CZP 82/09

Sędzia SN Wojciech Katner (przewodniczący)

Sędzia SN Grzegorz Misiurek (sprawozdawca)

Sędzia SN Hubert Wrzeszcz

Sąd Najwyższy w sprawie egzekucyjnej z wniosku wierzyciela Banku Zachodniego WBK S.A. w W. przeciwko dłużnikom Elżbiecie I. i Zbigniewowi I. o egzekucję świadczeń pieniężnych, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 29 października 2009 r. zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Tarnowie postanowieniem z dnia 30 kwietnia 2009 r.:

"Czy, a jeśli tak to w jakiej wysokości opłatę stosunkową pobiera komornik w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela, od należności uiszczonej przez dłużnika bezpośrednio do rąk wierzyciela już po wszczęciu egzekucji:

– 5%, uznając spełnione świadczenie pieniężne za pozostałe do wyegzekwowania w rozumieniu art. 49 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji,

– 15%, traktując to świadczenie jak wyegzekwowane w rozumieniu art. 49 ust. 1 tej ustawy,

czy też może opłata egzekucyjna od tej należności w ogóle nie powinna być pobierana?"

podjął uchwałę:

W przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela po zawiadomieniu dłużnika o wszczęciu egzekucji, od świadczenia spełnionego przez dłużnika bezpośrednio wierzycielowi, komornik pobiera opłatę określoną w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm.) w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych

ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 769).

Uzasadnienie

Zagadnienie prawne przedstawione do rozstrzygnięcia powstało przy rozpoznawaniu przez Sąd Okręgowy w Tarnowie zażalenia na postanowienie Sądu Rejonowego w Tarnowie rozstrzygającego skargę dłużników na postanowienie komornika z dnia 1 sierpnia 2008 r. o ustaleniu kosztów postępowania egzekucyjnego wszczętego w dniu 21 stycznia 2008 r.

Zaskarżonym postanowieniem, wydanym w związku z umorzeniem postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela zgłoszony przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, komornik ustalił te koszty na sumę 25 559,45 zł obejmującą opłatę stosunkową przewidzianą w art. 49 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 167, poz. 1191 ze zm. – dalej: "u.k.s.e.") i wezwał dłużników do uiszczenia brakującej kwoty 23 575,05 zł.

Sąd Rejonowy, uwzględniając częściowo skargę dłużników, zmienił zaskarżone postanowienie w ten sposób, że koszty postępowania egzekucyjnego ustalił na kwotę 9986,92 zł, brakującą zaś ich część – podlegającą pobraniu od dłużnika – na kwotę 7847,58 zł. Stwierdził, że komornik był uprawniony do pobrania od dłużnika opłaty stosunkowej w wysokości 5% wartości kwoty pozostałej do wyegzekwowania na dzień złożenia wniosku o umorzenie postępowania. Opłata stosunkowa w wysokości 15% może być pobrana tylko od kwot faktycznie wyegzekwowanych. Nie podzielił zapatrywania skarżących, że do wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania w rozumieniu art. 49 ust. 2 u.k.s.e. nie wlicza się kwoty uiszczonej przez dłużnika do rąk wierzyciela (163 000 zł) i z tego względu oddalił dalej idącą skargę dłużników.

Sąd Okręgowy, rozpoznając zażalenie komornika na postanowienie Sądu Rejonowego, przedstawił zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości. Wyraził pogląd, że komornik jest uprawniony do pobrania opłaty egzekucyjnej określonej w art. 49 ust. 2 u.k.s.e.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie prawne wiąże się z wykładnią art. 49 u.k.s.e. w brzmieniu określonym ustawą z dnia 24 maja 2007 r. o zmianie ustawy o

komornikach sądowych i egzekucji oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 112, poz. 769), która weszła w życie z dniem 28 grudnia 2007 r. Postępowanie egzekucyjne, w toku którego wyłoniło się to zagadnienie, zostało wszczęte w dniu 21 stycznia 2008 r., według zaś z art. 15 zdanie pierwsze ustawy z dnia 24 maja 2007 r., koszty w sprawach egzekucyjnych wszczętych po wejściu w życie tej regulacji rozlicza się według przepisów nowych.

W znowelizowanym art. 49 ust.1 u.k.s.e. utrzymana została reguła, że w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych komornik pobiera od dłużnika opłatę stosunkową ustaloną od wartości wyegzekwowanego świadczenia, z zastrzeżeniem jej minimalnej oraz maksymalnej wysokości. Wprowadzono jedynie zróżnicowanie tej opłaty w zależności od zastosowanego sposobu egzekucji, zmniejszając jej wysokość w przypadku świadczeń wyegzekwowanych z rachunku bankowego i z wynagrodzenia za pracę.

Z treści powołanego przepisu wynika jednoznacznie, że określone w nim zasady pobierania opłaty stosunkowej i określenia jej wysokości odnoszą się wyłącznie do świadczenia wyegzekwowanego, tj. świadczenia uzyskanego – według zapatrywania prezentowanego konsekwentnie w orzecznictwie Sądu Najwyższego – w wyniku realnych działań komornika będących rezultatem efektywnej egzekucji (por. uzasadnienia uchwał z dnia 14 lipca 1998 r., III CZP 28/98, OSNC 1998, nr 12, poz. 202, z dnia 26 września 2000 r., III CZP 26/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 54, z dnia 16 grudnia 2005 r., III CZP 115/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 196, z dnia 16 października 2008 r., III CZP 90/08, OSNC 2009, nr 9, poz. 123, z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 142/08, OSNC 2009, nr 12, poz. 163 oraz uzasadnienia postanowień z dnia 6 listopada 2003 r., III CZP 57/03, nie publ. i z dnia 14 lipca 2005 r., III CZP 42/05, "Biuletyn SN" 2005, nr 10, poz. 14). W uchwale z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 142/08, Sąd Najwyższy podkreślił, że spełnienie świadczenia przez dłużnika bezpośrednio wierzycielowi w toku wszczętego wcześniej postępowania egzekucyjnego oznacza, iż to nie działanie komornika doprowadziło do zaspokojenia wierzyciela, ponieważ stan taki został osiągnięty na skutek pozaegzekucyjnej czynności samego dłużnika. Stan zawisłości postępowania egzekucyjnego nie pozbawia bowiem dłużnika możliwości dokonywania czynności wywołujących skutki materialnoprawne, mających wpływ na bieg tego postępowania w wyniku wniosków wierzyciela.

Na ścisłe powiązanie opłaty przewidzianej w art. 49 ust. 1 zdanie pierwsze u.k.s.e. z efektywnością i skutecznością egzekucji wskazał również Trybunał Konstytucyjny w wyrokach z dnia 17 maja 2005 r., P 6/04 (OTK-A Zb.Urz. 2005, nr 5, poz. 50) i z dnia 8 maja 2006 r., P 18/05 (OTK-A Zb.Urz. 2006, nr 5, poz. 63). Trybunał Konstytucyjny orzekł, że odmienne rozwiązanie, przyjęte w art. 49 ust. 1 zdanie trzecie u.k.s.e. w brzmieniu określonym ustawą z dnia 24 września 2004 r. o zmianie ustawy o komornikach sądowych i egzekucji oraz o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. Nr 236, poz. 2356), uprawniające komornika do pobrania pełnej opłaty stosunkowej w każdym przypadku umorzenia postępowania i bez względu na czas prowadzenia egzekucji, po którym postępowanie zostało umorzone, jest niezgodne z art. 2 Konstytucji.

Ustawodawca, uwzględniając dorobek judykatury w zakresie wykładni art. 49 ust. 1 u.k.s.e., przede wszystkim zaś usunięcie z porządku prawnego z dniem 18 maja 2006 r. – wskutek orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 maja 2006 r., P 18/06 – normy przewidującej pobranie, w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego, opłaty stosunkowej w takiej samej wysokości jak w przypadku ściągnięcia egzekwowanego świadczenia, uregulował zasady pobierania tej opłaty w odmienny sposób. Przywrócona została reguła, że opłata (stosunkowa) może być pobrana jedynie w przypadkach umorzenia postępowania egzekucyjnego na wniosek wierzyciela oraz na podstawie art. 823 k.p.c., z tą jednak modyfikacją, iż podstawę ustalenia wysokości tej opłaty stanowi – w zasadzie – wartość świadczenia pozostałego do wyegzekwowania (art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.e.). Podstawa ta nie wchodzi w grę, gdy wniosek wierzyciela o umorzenie postępowania zgłoszony został przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, gdyż w takiej sytuacji komornik pobiera od dłużnika opłatę w wysokości 1/10 przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia (art. 49 ust. 2 zdanie drugie u.k.s.e.). Opłaty stosunkowej od wartości świadczenia pozostałego do wyegzekwowania nie pobiera się również w razie umorzenia postępowania egzekucyjnego z innych przyczyn niż żądanie lub bezczynność wierzyciela (art. 49 ust. 5 u.k.s.e.).

Z treści art. 49 ust. 2 u.k.s.c. nie wynika, aby pobranie opłaty w przypadku umorzenia postępowania na żądanie wierzyciela było uwarunkowane motywami rezygnacji z dalszego prowadzenia egzekucji. Brak powiązania zasadności pobrania opłaty od tej przesłanki harmonizuje z dyspozycją art. 825 pkt 1 *in*

principio k.p.c., pozostawiającego wierzycielowi pełną swobodę w zakresie rozporządzania postępowaniem egzekucyjnym i – co za tym idzie – wyłączającym możliwość dociekania przez organ egzekucyjny przyczyn żądania umorzenia egzekucji.

Trzeba również zauważyć, że – zgodnie z art. 804 k.p.c. – organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. W świetle tego unormowania, gdy dłużnik w toku postępowania egzekucyjnego spełni świadczenie do rąk wierzyciela, a ten nie zażąda umorzenia postępowania, organ egzekucyjny zobligowany jest kontynuować egzekucję zgodnie z treścią tytułu wykonawczego. Nieuzasadniony jest zatem wniosek, że świadczenie spełnione przez dłużnika poza postępowaniem egzekucyjnym nie wchodzi w zakres świadczenia pozostałego do wyegzekwowania w rozumieniu art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.e.

Na wolę ustawodawcy przyjęcia takiego rozwiązania wskazują także motywy przytoczone w uzasadnieniu projektu ustawy z dnia 24 maja 2007 r. nowelizującej art. 49 u.k.s.e. (Sejm V kadencji, druk nr 1287). Potrzebę zmiany unormowań zawartych w tym artykule argumentowano zamiarem powiązania wysokości opłaty pobieranej przez komornika z rzeczywistym nakładem jego pracy w danym postępowaniu egzekucyjnym, koniecznością wprowadzenia instrumentów sprzyjających poprawie efektywności i skuteczności egzekucji, w tym – co istotne z punktu widzenia rozpatrywanego zagadnienia prawnego – mechanizmów zachęty dla dłużnika do szybszego i dobrowolnego spełnienia egzekwowanego obowiązku, premiowanych obniżeniem opłaty w razie dobrowolnego zaspokojenia wierzyciela w toku egzekucji.

Wyniki wykładni językowej, systemowej oraz funkcjonalnej art. 49 ust. 1, 2 i 5 u.k.s.c. nie usprawiedliwiają zatem wniosku, że w sprawach o egzekucję świadczeń pieniężnych w przypadku umorzenia postępowania egzekucyjnego na żądanie wierzyciela – podyktowane dobrowolną zapłatą egzekwowanej należności – zgłoszone przed doręczeniem dłużnikowi zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, nie ma podstaw do pobrania od dłużnika opłaty stosunkowej od spełnionego w ten sposób świadczenia. Przeciwnie, wskazują na to, że w takiej sytuacji od świadczenia spełnionego przez dłużnika bezpośrednio do rąk wierzyciela komornik pobiera opłatę przewidzianą w art. 49 ust. 2 zdanie pierwsze u.k.s.c.

Z przedstawionych względów Sąd Najwyższy orzekł, jak w uchwale.

